

“Nothing about us without us!”

Beszámoló egy hat hetes tanulmányútról, amelyet Helsinkiben töltöttem a Vailla Vakinaista Asuntoa Ry szervezet vendégeként a Leonardo da Vinci program támogatásával

készítette: Szabó Edit

2013.

2013 szeptember 14-től október 26-ig hat hetet töltöttem Finnországban. A tanulmányi út célja az volt, hogy megismerjem elsősorban a Vailla Vakinaista Asuntoa Ry működését és filozófiáját. A Vva egy képviseleti szervezet, amely a hajléktalan emberek érdekeit és az általuk megfogalmazott igényeket képviseli az intézmények fenntartói és a többségi társadalom felé.

A beszámoló első részében röviden bemutatom Finnországot, természeti környezetét, elhelyezkedését, gazdasági, politikai és demográfiai helyzetét, majd írok a finnországi hajléktalanságról, a Vva Ry szervezetről és a különböző intézményekről.

Köszönettel tartozom Sanna Lehtonennek, illetve a Vva munkatársainak a vendégszeretetünkért, illetve Fehér Borókának és Oláh Dórának az utazás megszervezéséért.

Finnország

Természeti környezet, elhelyezkedés¹

A 60. és 70. szélességi fok között fekvő Finnország Európa legészakibb országa. Északon nyaranta tíz héten át tartanak a fehér éjszakák, amikor a nap nem nyugszik le, ugyanezen a területen telente közel nyolc héten keresztül a nap soha nem emelkedik a látóhatár fölé. Területe 338 430 km², amelynek 75 %-át erdő borítja, ezzel Európa legerdősebb országa is. A finnek különleges, közeli kapcsolatot ápolnak a természeti környezettel, a természetvédelem pedig hosszú hagyományokra tekint vissza. Még a belvárosban is nagyon sok a fa, sőt helyenként a sziklákat is meghagyták. Helsinkiből kifelé haladva, Vantaa felé, pedig már nem is látszanak az útról az épületek, csak a buszmegállók sejtetik, hogy az erdő mögött lakóházak, gyárak, vagy bevásárlóközpontok vannak. Én is egy ilyen helyen laktam, szinte az erdőben, kb. 40 percre a belvárostól.

1 <http://www.finland.hu/public/default.aspx?nodeid=45206&contentlan=28&culture=hu-HU>; 2013.06.19.

Az éghajlatra jellemzőek a kemény telek, mínusz 20 fokal, vagy annál is nagyobb hónapokig tartó hideggel, valamint a meleg nyarak, amikor a hőmérséklet a +30 fokot is elérheti. A szélességi foknak megfelelően enyhébb hőmérséklet a Balti-tenger közelsége, a nagy kiterjedésű tóvidék, és a nyugati szél okozza, amely az Atlanti-óceán felől a Golf-áramlat által felmelegített levegőt hozza. Szeptemberben, amikor megérkeztem, már mindenki a közeledő hidegről beszélt, de szerencsére még 2-3 hétig jó idő volt. Október végére azonban már reggelre fagyott és nappal sem lett melegebb 5 fokal.

Történelem

Havis Amanda

Az ország déli része Kr. e. 7000 körül népesült be. Kr. e. 2500-ban részben nyugatias agrárkultúra, részben keleties vadász kultúra volt jellemző. A XII. századtól 1809-ig Svédország része volt, majd 1917-ig Oroszország egyik önálló fejedelemsége lett. A svéd ma is hivatalos nyelv a finn mellett, ezért a kiírások is általában mindkét nyelven szerepelnek. Finnország 1917 december 6-án vált függetlenné, de a második világháború után mintegy ütközőzónaként létezett a Szovjetunió és a nyugati országok között. 1995-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, 1996 óta tagja a schengeni térségnek, 1999 óta pedig az euró övezetnek.

Helsinki 1812 óta Finnország fővárosa. Népessége 2013-as adat alapján 603,968 fő, amelynek 81%-a beszél finnül, 5,9 % svédül, 12,2 %-nak pedig más az anyanyelve. A városhoz kapcsolódó régióhoz tartozik Espoo, Vantaa és Kauniainen, így a régió teljes népessége 1,383,993 fő.²

Gazdaság.

Az ország ma fejlett, korszerű és versenyképes gazdasággal rendelkezik. Legfőbb kiviteli cikkek közé tartoznak a távközlési és gépipari berendezések mellett a papíripari termékek, cellulóz és fűrészárak, üvegárak, rozsdamentes acél, kerámiaárak. Legújabbak pedig az Angry Birds játék és annak minden fajta megjelenési formája a hátizsákoktól a gumicukorig. 2010-ben a bruttó nemzeti jövedelem (GNI), 253 milliárd USD volt, az egy főre jutó GNI pedig 47,170 USD. A GDP éves növekedése 3.6 % volt.³ A költségvetés egészségügyi kiadásai a GDP 8%-át tették ki 2009-ben, az oktatás kiadásai pedig 6,6 %-ot. A gazdaságot érzékenyen érintette a Nokia hanyatlása, ami miatt emberek ezrei veszítették el egyszerre a munkájukat.

² <http://www.hel.fi/hki/Helsinki/en/Information+on+Helsinki>; 2013.07.10.

³ <http://www.finland.hu/public/default.aspx?nodeid=45206&contentlan=28&culture=hu-HU>, 2013.07.10.

Politikai berendezkedés:

Finnország államformája parlamenti demokrácia. Az egykamarás parlamentnek 200 tagja van, a képviselőket négyévente közvetlen szavazással választják. A kormány többpárti, koalíciós kormány. Nagy hangsúlyt fektetnek a nemek közti egyenlőségre, ennek egyik mutatója, hogy 2011-ben nők töltötték be az összes képviselői hely 42,5 %-át. A finn nők Európában elsőként, az egész világot tekintve harmadikként kaptak szavazati jogot, és a világon először váltak választhatóvá. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet országai által (Észak-Európa, Egyesült Államok, Kanada) 1975. augusztus 1-én Helsinkiben írták alá az úgynevezett Helsinki Záróokmányt, amelyben kötelezettséget vállaltak, hogy tiszteletben tartják az emberi jogokat, a lelkiismeret szabadságát, biztosítják a véleménynyilvánítás szabadságát és az információ szabad áramlását.

Demográfiai mutatók

Finnország lakóinak száma 2012 decemberi adat alapján 5,426,674 fő volt, a nők száma 2,760,052, a férfiaké pedig 2,666,622. A népesség növekedése az adott évben 25,407 fő volt. A lakosság zöme, mintegy 1,3 millió ember, az ország déli részén, a főváros, Helsinki környékén él. További nagyobb városok Espoo, Tampere, Vantaa és Turku délen, Oulu pedig északon. A külföldiek száma, szintén 2012-es adat alapján 195,511 fő volt. Finnország népessége gyorsan öregszik, ami kihívások elé állítja az országot. Az idősek száma az elmúlt negyven évben megötszöröződött. 2010 végén 255 000 nyolcvan éven felüli

élt az országban. Egyes becslések szerint a népesség 65 évesnél idősebb tagjainak aránya a jelenlegi 18 %-ról 2030-ra elérheti a 26 %-ot.⁴

Vallás:

A Finnországban élők 78 %-a evangélikus, 1,1% ortodox. Általánosságban a finnek mindennapi életében a vallás nem játszik túl nagy szerepe. A népesség körülbelül 19.5 %-a egyetlen egyháznak sem tagja.

Oktatás

1970-es években bevezetett iskolai reform értelmében minden finn gyermeknek joga van az ingyenes, kilenc éves oktatáshoz. Az alapfokú oktatásba beiratkozottak aránya 2009-ben 96 % volt.

⁴ http://193.166.171.75/Dialog/varval.asp?ma=010_vaerak_tau_123&ti=Population+by+sex+and+area+31.12.2012+and+increase+of+population&path=../Database/StatFin/vrm/vaerak/&lang=1&multilang=en, 2013.12.17.

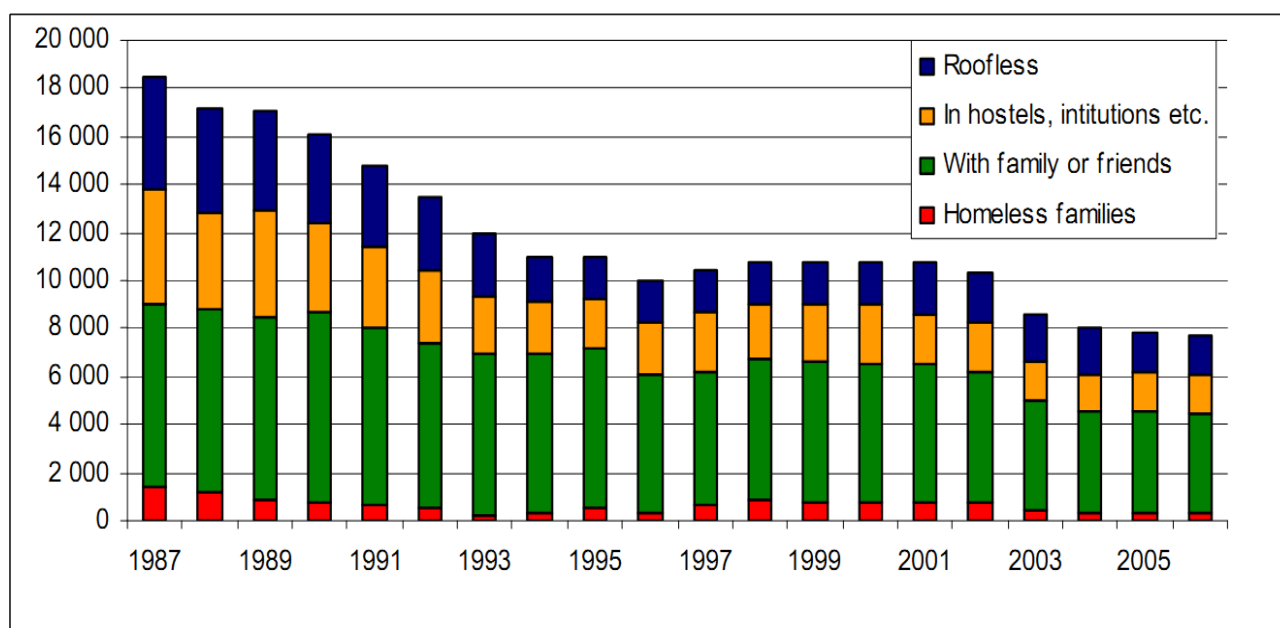
A finn oktatási rendszer mindenkinek egyenlő tanulási lehetőséget biztosít, társadalmi háttértől függetlenül. Az iskolarendszer nagy tekintélynek örvend, mint a minőség és egyenlő esélyek biztosítója. Minden iskolát és egyetemet adóbevételekből tartanak fenn.

Munkanélküliség

A munkanélküliség 2012-ben 7,7 % volt ez kevesebb, mint az azt megelőző évben. A csökkenő tendencia 2001-től, 9,1%-ról folyamatos volt 2007-ig, amikor elérte 6,4%-ot, majd 2009-ben hirtelen megemelkedett 8,2 %-ra, azóta ismét csökken.⁵ A férfiak esetében 8,2 % volt 2011-ben, a nőknél pedig 6,8%. Mindkét érték kevesebb, mint 2011-ben.⁶ A munkanélküliek korcsoport szerinti eloszlása az idősebb korosztálynál összpontosul.

Hajléktalanság Finnországban

A hajléktalan emberek számának és lakhatási formáinak változása 1987-től 2005-ig, egy 2007-es felmérés alapján⁷

Az országban körülbelül 8000 hajléktalan ember él, ebből 4000-en a 600 ezres lakosú Helsinkiben. A finnországi hajléktalan-ellátást döntően meghatározza az a szemlélet, hogy a lakhatás alapvető emberi jog. Más észak-európai országok mellett, a 2008–2011-es Nemzeti Hajléktalanügyi Stratégia részeként Finnországban is a housing first programmal kísérelték meg olyan tartósan hajléktalan, szenvedélybeteg, vagy mentálisan sérült emberek lakáshoz juttatását, akiknél a hagyományos lépcsőzetes program nem hozott eredményt. A Tampere-i egyetem egy tanulmánya szerint az elsőként lakhatást kínáló modell ügyfelenként 14 ezer EUR éves megtakarítást eredményezett,

5 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Unemployment_statistics;2013.06.25

6 <http://countryeconomy.com/unemployment/finland;2013.06.25>

7 <http://www.feantsa.org/spip.php?article295&lang=en>

amiatt, hogy a szociális és egészségügyi ellátások igénybevétele felére csökkent⁸ A stratégia lényege, hogy a hajléktalan emberek az utcáról lakásba költözhetnek ahol önálló életet élhetnek, bezárhatják ajtót, emellett szaksterű támogatást is kapnak, hogy meg tudják tartani a lakhatásukat. A programban együttműködnek szakemberek, civil szervezetek és az állami finanszírozók. Az ügyfeleket megrendelőként kezelik, és a személyes igényeiket veszik figyelembe. A programot első körben a négy legnépesebb finn városban: Helsinki mellett a 300 000 fős Tampere-ben, illetve a 200 000 fős Espoo-ban és Vantaa-ban tesztelték. A program egyik nehézsége, hogy Finnországban nagyon kevés az alacsony költségű, kis méretű albérlet, ezért a klasszikus housing first lakások mellett létrehoztak housing unitokat, olyan önálló lakótömböket, amelyben saját lakást biztosítanak az ügyfeleknek. Ezekben az alacsony küszöbű szolgáltatást nyújtó intézményekben többségében practical nurse-ök dolgoznak, de az újabb tendencia szerint egyre gyakrabban alkalmaznak főiskolai végzettségű szociális munkásokat. Az olyan szociális munkások, akik egyetemi végzettséggel rendelkeznek főként a hivatalokban, önkormányzatoknál, illetve Helsinki városának Szociális és Egészségügyi osztályán (City of Helsinki, Department of Social Services and Health Care⁹), dolgoznak. Az intézmények ide jelentik le az üres férőhelyeket és az itt dolgozó szociális munkások döntenek el központilag, hogy egy ügyfél melyik intézménybe kerüljön. Mindenkiel készül egy interjú, ebből pedig egy adatlap, de ennek tartalmát nem is merik majd abban az intézményben, ahol később az ügyfél lakni fog.

A finn kormány PAAVO programjának célja a tartósan közterületen élők számának csökkentése. A program két részből áll, az első része 2008-2011-ig tartott, a második rész pedig 2012-ben kezdődött és 2015-ben ér véget. A második szakasz része a Vva Own Key projektje, amely a hajléktalan emberek tapasztalatait és szükségleteit közvetíti a részt vevő városok (Lahti, Koupio, Jyväskylä és Tampere) vezetése felé, egy új szolgáltatás megtervezésétől a megvalósításáig, az egész folyamaton keresztül. Ennek a programnak a keretében sikerült elérni azt, hogy a krízisközponton kívül minden átmeneti szállót és éjszakai menedékhelyet átalakítottak housing unitokká.

Housing Unitok

Finnországi tartózkodásom során azzal a szemlélettel találkoztam, hogy igyekeznek minden rászorulóknak saját, önálló lakást biztosítani. Helsinkiben a kevés a bérbe vehető, ezért miatt annak is nehéz otthont találni, aki dolgozni, vagy tanulni jön a városba. Az utcán éjszakázás pedig télen a hideg miatt szinte lehetetlen, ezért szükség volt egy olyan megoldásra, ami emberhez méltó körülményeket tud nyújtani a rászorulóknak. Létrehoztak ezért housing unitokat, olyan épületeket, ahol saját lakrészt tudnak biztosítani. Ezek a lakások általában egy szobából állnak, konyhával és fürdőszobával. A housing unit által nyújtott szolgáltatás finanszírozása több részből tevődik össze. Egyrészt a város megvásárolja a szervezetnek által végzett munkát, másrészt a lakók is fizetnek bérleti díjat. A szociális juttatások összegét egy többváltozós rendszerben határozzák meg, de minimális esetben is fedezi a lakhatást.

A housing unitok alacsony küszöbű szolgáltatást nyújtanak. A lakásokat az ügyfelek saját otthonának tekintik, amelyet bármennyig, akár életük végéig használhatnak. A másik jelentős különbség az a szemlélet, hogy a hajléktalan emberek szakértői a hajléktalanság témájának, ezért bevonják őket a velük kapcsolatos döntésekbe.

8 <http://www.hajlektalanokert.hu/dokumentumok/konferencia/2011/bakospeter.pdf>; 2013.06.18

9 <http://www.hel.fi/hki/sote/en/Etusivu>

A Vailla Vakinaista Asuntoa Ry ¹⁰

„Nothing about us without us”

Sanna Lehtonen

Vva ry egy alulról jövő kezdeményezés eredményeként jött létre, maguk a hajléktalan emberek alapították 1986 decemberében olyan emberek számára, akik megtapasztalták a hajléktalanságot, vagy akik kilakoltatási eljárás alatt állnak. A szervezet tagjai részben hajléktalan emberek, részben támogató szervezetek és önkéntesek.

A Vva jelenlegi vezetője Sanna Lehtonen, akit az alapító Juhani Roiha kért fel, amikor már súlyos beteg volt, hogy folytassa az általa megkezdett munkát. A szakemberek mellett érintettek is dolgoznak a szervezetnél, illetve önkéntesek és szociális munkás képzésben részt vevők is segítik a munkájukat.

Tevékenységüket részben adományokból, részben a Ray, a finn nonprofit szerencsejáték szervezet támogatásából finanszírozzák. A Ray több száz szervezetet támogat, ez nem közvetlenül, de mégis állami támogatásnak minősül, mivel törvény írja elő. A fenti két bevételi forrás mellett az egyes szolgáltatásokat a városok megvásárolják a szervezetektől és szintén törvényi előírás, hogy egy városnak mindig a legolcsóbb szolgáltatást kell igénybe vennie. A szociális ellátás tehát egy piaci alapon nyújtott szolgáltatás, amit a városok megvásárolnak a szervezetektől, emiatt a nagyobbak, mint például a diakonisszák előnyben vannak a kisebbekkel szemben, mint például a Vva, mert olcsóbb szolgáltatást tudnak nyújtani.

A Vva célja kezdetektől az volt, hogy a szállókon történő elhelyezés helyett otthonhoz juttassa a rászorulókat, illetve hogy képviselje azokat az igényeket, amelyeket maguk a hajléktalan emberek fogalmaznak meg. A szervezet tevékenysége során együttműködik a finn kormány IPAVO II elnevezésű programjában, amelynek célja, hogy csökkentse a tartósan fedél nélkül élők számát. A Vva alapelve, hogy a lakhatás hiánya nem elfogadható semmilyen anyagi körülmények között illetve, hogy mindenki képes az önálló lakhatásra, ha biztosítják neki a megfelelő körülményeket és támogatást.

team

Fontosnak tartják, az érintettekkel való közös munkát a hajléktalanság megszüntetése érdekében,

¹⁰ <http://www.vvary.fi/>; 2013.06.20

ennek az egyik példája az OWN Key program, amelynek célja egy, a lakhatásban való segítségnyújtáson és támogató szolgáltatásokon alapuló modell létrehozása.

A szervezet fenntart egy nappali melegedőt (VEPA), krízis időszakban egy éjszakai kávézót, egy utcai szolgálatot, és egy housing unitot (Sällikoti). Az iroda ahol a szervezettel kapcsolatos ügyeket, illetve az ügyfelek személyes ügyeit intézik, közel van a nappali melegedőhöz, de külön épületben. A kétféle szolgáltatás térbeni elkülönítése tudatos döntés volt.

A Vva Helsinki városától megkapta a jogot, hogy a Vartiosaari szigetén lévő néhány épületet felújítsa és azokat az ügyfelei (és az ott dolgozók) használhassák pihenésre. Ezen kívül 10 lakással is rendelkezik, amelybe olyan ügyfelek kerülnek, akik már hosszabb ideje kapcsolatban vannak a szervezettel. Az ezekben a lakásokban élők számára a lakhatással kapcsolatos hivatalos ügyek elintézése mellett olyan, a mindennapi élettel járó dolgokban is segítenek, ha szükség van rá, mint a lakbér és a számlák kifizetése, bútorok beszerzése.

A VVA-nak körülbelül 500 tagja van, legnagyobb részt hajléktalan emberek, ezen kívül támogató szervezetek és önkéntesek. Az a szabály, hogy aki pénzt kap a munkájáért, az nem lehet tagja a szervezetet vezető hat tagú bizottságnak. A működést érintő döntéseket, így a költségvetést is közösen vitatják a meg. Évente két megbeszélést tartanak, tavasszal az előző évet beszélik meg, ősszel pedig, ahogyan most is a jövő évi terveiket, illetve a költségvetést fogadják el. Az ülés bárki számára nyitott volt, de a bizottság tagjain kívül csak néhányan voltak jelen. Másnap Sannával elvittük a megbeszéléseken elfogadott költségvetést a Ray-hez.

Own key projekt, Lahti

Housing unit Lahtiban

Lahti Helsinkitől kb. 1 órára van autóval. Összesen 129 hajléktalan ember él Lahtiban, ebből 33-an huszonöt év alattiak. Ebben a unitban három évig maradnak általában, utána az a cél, hogy támogatott lakásba költözzenek.

Egy megbeszélés miatt mentünk Lahtiba, az Own Key projekt keretében. A projekt a PAAVO II program része, amelynek célja, hogy lakhatást biztosítson az utcán élők számára, ezzel megszüntesse az életvitelszerűen közterületen tartózkodást. A részt vevő városok, köztük Lahti is, önkéntesen vállalták az együttműködést a Vva-val. Öten

dolgoznak az Own key projektben, amelynek a vezetője Carole Brady, a többiek pedig egy-egy város kapcsolattartói. Lahtiban a projekt tagja a város, a város által üzemeltetett unitok és néhány civil szervezet. A megbeszélést közös főzés előzte meg, majd elkezdődött a megbeszélés. Jelen voltak a programban részt vevő intézmények ügyfelei, illetve a Vva munkatársai. A megbeszélés témája az volt, hogy a Lahtiban most épülő krízisközpontban milyen igényei lehetnek a majd ott élő embereknek. Carole minden ötletet feljegyzett, a rádiótól, a „túl messze lehet cigit venni”-n át a

hogyan fogják megoldani a főzést, legyen-e konyha, honnan lehet ételt rendelni, tehát tényleg minden felmerülő problémát és megoldási lehetőséget. Az ötleteket egy későbbi megbeszélésen újra gondolják és ez után kezdődik meg az egyeztetési folyamat a várossal.

SÄLLIKOTI

Sällikoti a VVA 2007 óta működő housing unit-ja, amely a diakonosszák komplexumában van, tőlük bérlik az egyik épület négy alsó szintjét. A program indulásakor nehézségekbe ütköztek, amikor megfelelő épületet kerestek, ezért vették föl a kapcsolatot a diakonisszákkal. Sällikoti 27 lakásból áll, 28 fő lakik itt, 26 egyedülálló és egy pár, amelynek nő tagja az egyetlen nő a housing unitban. A legfiatalabb lakó harminc körüli, de az átlag életkor hatvan év. Olyan emberek élnek itt, akik tartósan hajléktalanok, korábban hosszabb ideig az utcán éltek és a lépcsőzetes módszer azt

Diakonissza intézet Helsinkiben

eredményezte az ő esetükben, hogy újra és újra visszakerültek az utcára. Többségük alkohol, vagy drogproblémákkal, illetve mentális betegségekkel él együtt. Mindenkinek van saját lakása, fürdőszobával, konyhával emelett vannak közös terek is. Az intézmény, és a VVA filozófiája is, hogy a lakhatás emberi jog, amely nem függhet anyagi helyzettől, nem kell kiérdemelni sem a bekerülést, sem a bentmaradást. Egyetlen szabály van, az erőszakmentesség, beleértve a szóbeli erőszakot is, de az esetleges konfliktusokat általában a közösség tudja kezelni, nincs szükség az itt dolgozók közbeavatkozására. Kiköltözés abban az esetben fordul elő, ha maga az ügyfél kéri, vagy ha az itt dolgozók úgy ítélik meg, hogy valakinek már nem elég az a támogatás, amit ők tudnak nyújtani, például az egészségi állapota miatt. Ilyen esetben fölveszik a kapcsolatot a szociális irodával (City of Helsinki, Department of Social Services and Health Care) és keresnek az ügyfél számára egy jobban megfelelő helyet.

Minden szinten van dohányzási lehetőség

A lakókkal bérleti szerződést kötnek, ami nem csak lakcímet és az ezzel járó jogokat jelenti, hanem az, hogy bezárhatják a saját ajtajukat, biztosítja a magánszférát is. A beköltözés után hosszú időt hagynak arra, hogy az utcán berögzült minták megváltozzanak. Általában két év, mire valaki alkalmazkodik az új helyzetet és magáénak érzi a lakást, amit akár élete végéig használhat. Jussi Lehtonen, az intézmény vezetője elmondta, hogy időbe telik, amíg valaki megszokja, hogy van privát szférája, ahonnan kiküldheti akit nem lát szívesen, legyen az egy másik lakó, vagy a korábbi

ismerősök az utcáról. A lakók többsége küzd alkoholproblémákkal. Az alkoholfüggés nem feltétlenül kapcsolódik az utcai léthez, de összefüggésben van vele, és előfordult olyan eset is, hogy valakinek sikerült józannak maradnia, miután beköltözött Sällikotiba. Nem elvárás az alkoholfogyasztás abbahagyása, vagy mérséklése, de akiben megfogalmazódik az igény, annak tudnak segíteni a megfelelő rehabilitációs intézménybe való bekerülésben. A lakóknak lehetősége van Vartiosaarira utazni és ott eltölteni bármennyi időt azzal a feltétellel, hogy a szigeten nem fogyasztanak alkoholt vagy kábítószer. Ha valaki mégis alkoholt iszik, vagy valamilyen drogot használ, akkor el kell jönnie a szigetről. Sokszor azonban a legnagyobb eredmény Sällikotiban az, hogy nem fokozódik az alkoholfogyasztás, és az ebből adódó állapotromlás, ami az utcán szinte biztosan bekövetkezne.

Az ügyfelek élettörténeteit itt sem, ahogy a Vva más szolgáltatást nyújtó részeiben sem ismerik feltétlenül, de Jussi elmondta, hogy akikkel hosszabb ideje kapcsolatban van, vagy akik el akarták mondani, azoknak ismeri az életet, de inkább a fizikai és mentális állapotból tud következtetni az előtörténetre. Ennek a pozitívuma Jussi szerint, hogy így tiszta lappal indulhat az ügyfél, a negatívuma pedig, hogy bizonyos esetekben hatékonyabban lehetne segíteni ha ismerné az ügyfél előéletét, de alapvetően helyesnek tartja ezt a módszert. Egyéni fejlesztési terv sincsen, kivéve, ha valakinek van egy konkrét célja, pl. egy túlsúlyos ügyfél esetében a fogyás, vagy mások számára az alkoholfogyasztás abbahagyása.

Közös helyiség Sällikotiban

Négyen dolgoznak Sällikotiban, Jussi Lehtonen az intézmény vezetője, rajta kívül egy szociális munkás és két practical nurse. Két műszak van, egy délelőtti és egy délutáni, ami este 9-ig tart. Az ő feladatuk, hogy rendelkezésre álljanak, ha egy ügyfélnek szüksége van rájuk. Ez lehet hajvágás, papírok intézése, konfliktusok kezelése vagy „csak” beszélgetés. Hetente egyszer, keddenként az egyik ügyfél főz és közösen esznek az ott dolgozókkal.

Minden este hatkor van egy kávéosztás. Nap közben hoztak adomány ételt is, amit az a lakók elvihetnek. Ezt nem tartják feltétlenül helyesnek az itt dolgozók, mert szerintük minden ügyfélnek van annyi jövedelme, hogy ne legyen ételadományokra rászorulva. Sällikoti esetében az a kritika az itt dolgozók szerint, hogy ha nincsen semmilyen elvárás az ügyfelek felé, akkor hová lesz a motiváció arra, hogy valaki

Egy lakás nappalija

változtasson az életén? Jussi Lehtonen véleménye szerint nem feltétlenül helyes, ha valaki fiatalon ilyen helyen lakik, mint Sälkötö (egy harminc körüli lakó van, de ő a nagyon hosszú utcás múltja miatt speciális eset), viszont azok számára, akiket talán már semmilyen módszerrel nem lehet, fizikai vagy mentális állapotuk miatt önálló lakhatásba segíteni a housing unit pusztán amiatt, hogy emberhez méltó körülményeket képes biztosítani, még a kritika ellenére a megfelelő lakhatási forma.

A Vepa ablakában lévő kulcsok azt jelképezik, hogy mindenkinek joga van a saját otthonhoz

„A Vepa olyan, mint egy nappali.” – ezt a mondatot számtalanszor hallottam. Hat hét alatt nagyon sok fotót készítettem, és annak ellenére, hogy a Vepában töltöttem a legtöbb időt, itt valahogy nem igazán találtam meg a megfelelő alkalmat, hogy elővegyem a fényképezőgépet. Vagy túl sokan voltak, vagy túl kevesen és mindig volt egy olyan érzésem, hogy nem akarom megzavarni az embereket. Annak ellenére, hogy a szolgáltatás mindenki számára nyitott, nagyjából állandó ügyfélkörrel rendelkezik a nappali melegedő, mindenki ismer mindenkit. Időnként jönnek új emberek, akik vagy megtalálják a helyüket a társaságban, vagy nem jönnek többet. Többségében itt

is jellemző, hogy jóval nagyobb arányban vannak a férfiak, mint a nők. Az átlag életkor 45-50 körül lehet. Az idejáróknak van saját lakása, ez lehet albérlet, támogatott lakás, vagy housing unit, de mindenkinek van hová mennie, viszont a Vepa az a hely, ahol kapcsolatba kerülhetnek egymással. Elméletileg külföldiek is jöhetnek, de a nyelvi korlátok miatt ők nehezebben tudnak beilleszkedni és a terület túl kicsi ahhoz, hogy különálló csoportok is kényelmesen megférjenek egymás mellett.

Korábban itt csak olyan emberek dolgoznak, akik érintettek, most azonban van egy szociális munkás is, aki eredetileg az éjszakai kávézóban dolgozik és november elsejével, amikor kinyitott fogja folytatni a munkát. A Vepa reggel 8-kor nyit és általában kettőkor zár. Folyamatosan érkeznek az emberek, többségében középkorú, egyedülálló férfiak. A válás, mint hajléktalansághoz vezető rizikófaktor azért jelentős, mert mindig a gyerekek maradnak a lakásban, többnyire az anyával. Egyéb okok lehetnek a lakáspiac Helsinkiben, mentális problémák, alkohol- és drogproblémák. A fiatalok esetében az is rizikófaktor, ha valaki nem tud egy helyen huzamosabb ideig dolgozni, mert ebben az esetben nem kapja meg a magasabb támogatást, ha elveszíti a munkáját. A fiatalok körében gyakoribb a drogfüggőség is. Bent a melegedőben nem lehet alkohol inni, vagy kábítószer használni, de bármilyen állapotban be lehet jönni. Nem csak a z itt dolgozók részéről figyelhető meg a tolerancia ebben az esetben, hanem az ügyfelek részéről is.

Folyamatosan van valamilyen étel az asztalon, ezek egy része adomány, kenyér, péksütemény, torta, sütemények, gyümölcs, zöldség, felvágott. A közeli boltok adományait, amit nem tudnak eladni és hamarosan le fog járni a szavatossága az itt dolgozók hozzák el. Minden nap készítenek főtt ételt is és természetesen állandóan fő a kávé. Olyan nem fordult elő, hogy ne lett volna elég étel, vagy

A Vepa épülete

valaki kevesellte volna. Aki rászorul, annak adnak külön is az adományokból, de egyébként nem jellemző, hogy hazavinnék az ügyfelek az élelmiszereket. Reggelente vannak a legtöbben, később folyamatosan jönnek, de általában 12 után már nagyon kevesen vannak és kettőre, amikor zár a Vepa, már csak 1-2 ember tartózkodik a helyiségben. Van, aki csak bejön, köszön a többieknek, eszik valamit és megy tovább, van aki internetezik, a többség azonban eltölt itt néhány órát és beszélget a többiekkel. Van mosási lehetőség is, ezt azonban nagyon ritkán használják. Nincs az ügyfelek számára lezárt rész, kivéve a személyzeti mosdót.

Partneri viszony figyelhető meg az az itt dolgozók és az ügyfelek között, ebben gondolom az is szerepet játszik, hogy a három állandó munkatárs közül kettő valamikor szintén hajléktalan volt. A Vepaban nincsen nyilvántartás, csak egy vendégbököv, amiben több a rajz, mint a név. A fenntartáshoz szükséges támogatás tehát nem függ attól, hogy hány ügyfél veszi igénybe a szolgáltatást. Itt sem, ahogy a VVA más intézményeiben sem feltétlenül is merik az ott dolgozók az ügyfelek történetét, hogy kik ők és hogyan lettek hajléktalanok, ezért én sem kérdeztem, csak meghallgattam aki mesélni akart magáról. Az átlagos napi forgalom kb. 50 fő. A melegezőt az ott dolgozók takarítják.

VALTIOSAARI

Vartiosaarit a Vva alapítójának ötlete alapján hozták létre. A szigetet Helsinki városa adta használatra, az épületeket pedig az ügyfelek újították fel. Itt nincsen felügyelet, egyetlen szabály van, a józanság. Sällikoti lakói és a Vva más tagjai, illetve dolgozói is tölthetnek el itt hosszabb rövidebb időt. A szigetre motorcsónakkal lehet eljutni. Egy nagyobb épület és 2-3 kisebb ház tartozik a Vva-hoz, de a szigeten más, szintén a város tulajdonában lévő és egyesületek által használt épület is van. Ezen a nyáron újították fel egy önkéntes segítségével a szaunát. Az esetleges konfliktusokat a szigeten tartózkodók önmaguk között kezelik

UTCÁSOK

Elmondásuk szerint ők Helsinki és talán egész Finnország egyetlen utcás teamje. A műszakjuk este 7-től másnap reggel 7-ig tart. A tervek szerint este 9-től reggel 7-ig lehettünk volna velük, de valami probléma volt az autóval ami miatt a tervezettnél hamarabb be kellett fejezniük a munkát. Korábban egy nagy buszuk volt, de annak már nem volt gazdaságos a javítása, ezért lecserélték a mostani autóra, a „batmobil”-ra. Az egyikük végzettsége pszichiatriai aszisztens, a másik apoló. A területük Helsinki és Espoo, mert ez a két város fizet a szolgáltatásért, ezen kívül Vva-n keresztül a Rayfinanszírozza a működésüket. A finanszírozás nem függ az ügyfelek létszámától, ennek ellenére havonta kell beszámolót készíteniük a Ray felé.

A „batmobil”

Felkeresik azokat az ügyfeleket, akiket már ismernek, ezen kívül kimennek lakossági bejelentésre is de vannak “informátoraik” például az éttermek

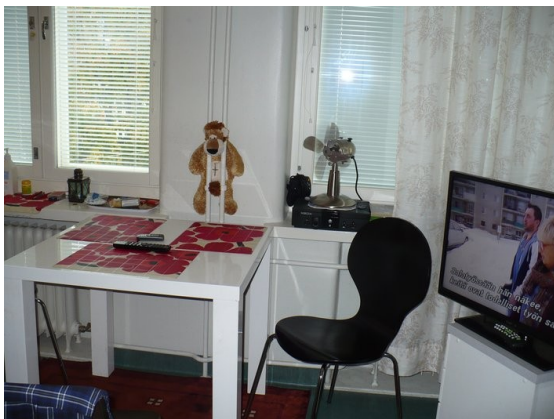
A város lezáratta ezt az épületet, hogy ne lehessen itt tölteni az éjszakát

mentünk el, pedig ott már többször láttunk olyan csoprotokat, akik feltételezhetően hajléktalanok, mert a Hirundoban találkoztunk velük.

dolgozói, aki szólnak, ha hajléktalan emberrel találkoznak. Ha az útjuk során olyan embert látnak, aki felelehetően hajléktalan, akkor odamennek hozzá és beszélgetnek vele, hogy kiderítsék, valóban hajléktalan-e, ha igen, akkor elmondják, hogy mik a lehetőségek, ha segítséget szeretne kérni. Ha szükség van rá, akkor mentőt hívnak. Az ügyfelek száma folyamatosan változó, de átlagosan 60 körül lehet, akiknek többsége férfi. Megmutattak nekünk néhány olyan helyet, ahol emberek szoktak éjszakázni. A Helsinki keleti részén található, erdő melletti épületet azelőtt használták a hajléktalan emberek, hogy a város lezárta volna. Megnéztünk egy nyilvános WC-t és egy bevásárlóközpontban lévő lepcsőt, de aznap este egyetlen hajléktalan emberrel sem találkoztunk. Az állomás környékére nem

Alpikatu 25

Az üdvhadsereg által üzemeltett egykori 250 fős, egy ágyas szobákkal rendelkező szálló, volt Helsinki legrosszabb állapotban lévő éjszakai szállója. Az átalakítás után minden itt lakót elhelyeztek lakásokba, vagy housing unitokba, és 81 új lakást alakítottak ki benne. A felső emeleten található a szauna, a lakások előtti teret adomány bútorokból rendezték be, az alagsorban pedig műhelyek vannak, kézműves eszközökkel, illetve fémmegmunkáláshoz való gépekkel, amelyek nagyobb része adomány. Van, aki csak hobbiból jön le, de van akinek megélhetési forrás. A műhelyek 2 euro/órát vehetők igénybe.

Egy lakás nappalija

A legfiatalabb lakó 25 éves, a legidősebb 72. Az irodák a földszinten vannak, és itt is dolgoznak ügyfelek, például az egyikük szerkesztette és ragasztotta ki a különböző feliratokat. A megnyitón beszédet mondott az üdvhadsereg finn és európai vezetője, illetve Pia Viitanen, a finn lakhatási és kommunikációs miniszter is. Egy filmet is megnéztünk, ami bemutatta a szálló átépítés előtti állapotát, ezután pedig körbejártuk az épületet, aminek a rendbehozatalában együtt dolgozott az Üdvhadsereg és a kormány, mivel ez az átalakítás is a PAAVO program része volt. Az Alpikatu 25 megnyitója, mint housing unit azért is jelentős, mert az ünnepelték, hogy végre sikerült bezárni az utolsó olyan szállót is, amelyet nem tartanak emberhez méltó lakhatási formának, sem szakmailag megoldásnak a hajléktalanság problémájára.

Szauna

Műhely

Etappi

Etappi-t egy civil szervezet működteti és Helssinki illetve Vantaa városa finanszírozza. Jelenleg nyolc függőséggel vagy mentális problémával élő fiatalnak ad otthont és három korábbi lakóval tartanak kapcsolatot. A cél, hogy segítsék őket visszailleszkedni a házon kívüli életbe. A 2001-ben alakult intézményre azért volt szükség, mert, mert a többi ilyen intézményben túl nagy volt a korcsoportbeli eltérés. A fiatalok általában pszichiátriai kezelés után kerülnek az intézménybe, de a hátterük ezen kívül nagyon változó. 50%-uk intézményben nőtt fel. A leggyakoribb mentális betegségek a szkizofrénia, bipoláris zavar, személyiségzavar, pl. borderline. Az

épületen belül nem használhatnak drogot és bejönni csak akkor lehet, ha valaki nincs valamilyen szer hatása alatt. A gyógyszereiket az irodában tartják és onnan is adagolja ki a szociális munkás és kötelező a jelenlétében bevenni, valamint az itt élőknek együtt kell működniük az orvosukkal.

Egy ápolónő, és két szociális munkás dolgozik itt váltott műszakban és van egy dietetikus is. 7-22 óráig van "felügyelet" a házban. Az itt dolgozó szociális munkások feladata, hogy segítsenek elsajátítani a hétköznapi élet feladatait, a bevásárlást, főzést, ügyek intézését. Fontos, hogy fejlesszék az itt lakók problémamegoldó képességét és kommunikációs készségét. Utóbbinak fontos része a lakók egymás közti kapcsolata és egymásra, valamint a szociális munkásra való reflektálása.

Mindenkinek van saját szobája. Aki beköltözik, azzal az első évben az a megállapodás, hogy nem beszélnek a kiköltözésről, de természetesen ettől függetlenül bármikor elhagyhatják a lakók az intézményt.

Etappi

Közösen gondozzák a kertet

A fejlesztési folyamatban a legfontosabb a bizalomépítés, ez után kezdenek el olyan kérdésekről beszélni, hogy: „Mihez kezdesz az életeddel?” „Hogyan lehet felépíteni egy életet?” Majd konkrét lépéseket beszélnek meg és tervet készítenek. Mindenkinek találni kell egy elfoglaltságot, legyen az munkahely, hobbi, sport, akár konditerem. A lényeg az elfoglaltság és a rendszeresség. A szociális munkás személyisége nagyon fontos ebben a munkában. Az interjúalany elmondta, hogy milyen fontos az, hogy eszközként használja a személyiségét és ő is része a közösségnek. Ha például úgy jön be dolgozni, hogy rossz napja van, akkor ezt is el tudja mondani, hogy van ilyen és ez

normális.

Havonta egyszer tartanak megbeszélést. Van néhány alapvető szabály, de ezeken kívül Mindenről együtt döntenek. Elméletileg a lakók addig maradhatnak, ameddig ők szükségét érzik, de általában három évig élnek Etappiban. Van, aki azért megy el, mert képessé vált arra, hogy önálló lakásba költözzön, van aki azért, mert nem akar alkalmazkodni a szabályokhoz.

Szabályok:

Nem lehet toxikált állapotban bent tartózkodni

Toleránsnak kell lenni a többiekkel szemben.

Erőszakmentesség, ez vonatkozik a verbális és a fizikai agresszióra egyaránt. Az a cél, hogy itt mindenki biztonságban érezze magát.

Be kell venni a gyógyszereket és kapcsolatot kell tartani az orvossal.

Reggel 9-ig fel kell kelni.

Részt venni a közös étkezéseken.

Takarítani a saját szobát és a közös helyiségeket (nincs takarítónő)

Részt venni a kert gondozásában.

Hétfőtől péntekig valami rendszeres elfoglaltságot végezni, ez lehet munka, iskola, hobbi, de akár konditerem is. A lényeg, a rendszeresség.

Nappali melegedők

Hirundo

A Hirundo-t a diakonisszák működtetik. Ez az egyetlen hely, ahol befogadják a külföldieket, akik többségében Romániából, Bulgáriából, Észtországból érkeznek, és nagy részük roma származású. Nyáron, amikor többen vannak az ide érkezők, akár 100 ember is lehet a melegedőben. Helsinkiben egyébként is problémát jelent a szociális szféra számára a növekvő számú bevándorló. Az újonnan érkezők megtalálják az intézményt, de az itt dolgozók is figyelik, hogy hol bukkannak fel az

emberek a városban. Ameddig jó idő van, a Hirundo külföldi ügyfelei a kocsiban alszanak és többségében üvegezésből (petpalack, fém doboz, minden, ami visszaváltható) élnek. Ebből a pénzből esetleg még haza is tudnak küldeni valamennyit. Tétre viszont sokan hazamennek, annál is inkább, mert az egyetlen intézmény, amely befogadja őket éjszakára a VVA night cafe-ja, de ott is csak ülve lehet aludni. Két bolgár szociális munkással és egy finn önkéntessel találkoztam itt, aki szociológiát tanul és a szakdolgozatát írja. A melegedőben van mosási lehetőség, illetve angolt és finnt tanítanak a felnőtteknek és gyerekeknek. Aki mostani szeretne, az leadja a ruhákat, amelyeket betesznek egy nagy zsákba és egy itt dolgozó ügyfél végzi a mosást. A kávé itt is folyamatosan fő és van lehetőség étel melegítésre is. Finnország más városaiban lakcímhez kötöttek a szociális szolgáltatások, csak Helsinkiben vehet igénybe valaki szociális ellátást nem itteni lakcímmel és a Hirundo az egyetlen, ahol a külföldieket is befogadják. Szeretnének nyitni egy állás kereső irodát is, ezért érdekelte őket, hogy hogyan működik a mi állás keresőnk.

Stoori&Salli

A városi nappali melegedő. Ebédet lehet vásárolni, mosodát használni, számítógépet, újságot illetve olvasni, relaxálni, vagy aludni (az egyik szobában 5 ágy van erre a célra, de csak nyitvatartási időben lehet itt aludni). Van tűcsere-lehetőség is. 100 ember fordul meg itt átlagosan, 70 %-uk férfi. A nyitva tartás hétfőtől csütörtökig 9-16 óráig, pénteken 9-től 2-ig tart.

Nyilvántartás nincsen, csak azt számolják, hogy hány férfi és hány nő jelent meg. Ennek a számolása egy ember feladata, aki kizárólag ezt csinálja. A másik ügyeletben lévő elmehet az ügyfelekkel pl. ügyeket intézni. Itt sem lehet alkoholt fogyasztani, de bármilyen állapotban be lehet jönni és leadni az üvegeket a pultnál. 18 év alatt nem lehet igénybe venni a melegedőt. A legidősebb ügyfél 80 éves, de az átlag életkor 30 és 50 között van.

Orvos csütörtökönként 9-11:30-ig rendel. Ápolónő is van, aki hepatitisz olást ad be, vérnyomást és vércukrot mér. Akupunktúrás kezelésre is van lehetőség, hétfőn, kedden és pénteken délutánonként. Vásárolni lehet kávé, illetve az ebédet, ami 1 euróba kerül. Ha a megrendelt mennyiség nem elég, akkor sütnék pizzát.

Öt ügyfél is dolgozik itt, akik 5 eurót kapnak napi 3 óra munkáért. Ha dolgoznak, nem ihatnak, de ha nem akarnak, nem dolgoznak az adott napon. Fontosnak tartják, hogy az ügyfelek elfoglalják magukat, ezen kívül fontos az a kapcsolat, amit a dolgozó ügyfelek ki tudnak alakítani a többiekkel.

Salli, a női szoba

A nappali melegedőn belül létrehoztak egy olyan szobát, amit csak nők használnak és a berendezést is úgy alakították ki, hogy nőies legyen.

Kaalo

Kaalo speciálisan romák számára létrehozott közösségi hely, ahol csak romák dolgoznak. A szervezet tevékenységi körébe tartozik a közösségi hely működtetésén kívül a tanácsadás romák és nem romák közti együttélésben, vitás helyzetekben. Ezt a lehetőséget iskolák, önkormányzatok veszik igénybe.

Az első munkanapomon este koncertre mentünk, amelyet a Savoy Teatteri-ben tartottak abból az alkalomból, hogy ekkor volt Espoo-ban a negyedik nemzetközi cigány női konferencia. A finn roma nők, még a fiatal lányok, is hagyományos ruhát viselnek. A ruha legjellegzetesebb része, az abroncsos fekete szoknya, de az öltözködésük közel sem olyan színes, mint a magyarországi romáké. A koncerten táncoltak flamencót, énekeltek többek közt finn, román, bolgár és magyar cigány dalokat, és jelen volt Tarja Halonen, Finnország előző miniszterelnöke is.

Hajléktalanok éjszakája

Más szervezetekkel együtt a Vva rendezi a Hajléktalanok éjszakáját minden évben október 17-én. Előző nap rendet raktunk a raktárban és kiválogattuk azokat a téli ruhákat, amelyeket másnap a Vepa-ból el lehetett vinni, illetve azokat amelyeket az üdvhadseregnek adományoztak. A rendezvényvény célja, hogy csökkentse a hajléktalansággal szembeni előítéleteket. A programok délután kezdődtek és kint a Sörnainen metrómegálló előtt este 10-ig tartottak a koncertek és a szervezetek által biztosított ingyenes ételosztás.

Miután véget értek kint a koncertek a Vepa nyitva tartott egészen másnap hajnal hatig.

A Vva működésében rendkívül fontos az a szerep, ahogyan önmagáról kommunikál. Hat hét alatt, ameddig ott voltam részt vettem több megnyitón, rendezvényen, szemináriumon és Sannának is számos médiaszereplése volt.

Miria

Miria-val a Vva bizottsági ülésén találkoztam és másnap a lakásán látogattuk meg Sannával. 5-6 éve találkozott a Vva-val, amikor a night cafe-ba járt. Ő a bizottságág egyetlen olyan tagja, aki korábban utcán élt. 42 éves, Helsinkiben született, de Finnország közepén nőtt fel. Lakott Tampereben, Stockholmban, Turkuban, majd tizenhárom éve költözött ismét vissza a fővárosba. A nevelőszüleivel nőtt fel, akikkel jelenleg is tartja a kapcsolatot, testvérei nincsenek. Elmondta, hogy a biológiai anyja alkoholista volt, és később neki is meg kellett küzdenie az alkoholfüggőséggel, ami elmondása szerint a volt barátja halála után kezdődött. Ezt követően került olyan helyzetbe, hogy nem tudta fizetni a számláit és emiatt vált hajléktalanná. Öt évig élt utcán, lakott hajón, parkokban, barátoknál. Rehabilitációs otthonban (nursing home) is volt, ahol drogfüggőkkel, alkoholistákkal, mentális problémákkal élőkkel élt együtt, akik többségében idősek voltak. Jelenleg Itakeskusban lakik, ami Helsinkin egyik keleti városrésze. A lakást másfél éve bérli az Y Alapítványtól, ezen kívül minden támogatást a VVA-tól kap, legyen az bútorok, élelmiszerek, vagy aznap amikor ott voltam például nem működött a nyomtatója, ezért Atte (a Vepa-ban dolgozó szociális munkás) délután elment megjavítani. Tehát mindenben segítik, amire csak szüksége van. Gyakran megfordul a nappali melegedőben is, hogy találkozzon a többiekkel. A mostani lakásában egyedül él, de van párkapcsolata. Véleménye szerint az alkoholproblémáján sokat segít, hogy van hol laknia, mert az utcán vagy egy szállón kevésbé tudná kezelni, kontrollálni az alkoholfogyasztását. Jelenleg iskolába jár és szociális területen szeretne később dolgozni. Rendelkezik tapasztalattal ezen a területen, mert egy rövid ideig egy dolgozott idősek otthonában és nagyon élvezte.

Befejezés:

A Feantsa 2007-es Finnországról szóló éves beszámolójában a hajléktalanság egyik kiváltó faktoraként a foglalkoztatás hiányát nevezi meg, mivel a hajléktalan emberek gyakran azok csoportjába tartoznak, aki legtávolabb esnek a munkaerőpiactól. Olyan személyes akadályok miatt kell szembesülniük ezzel a ténnyel, mint a munkatapasztalat hiánya, mentális betegség vagy drog illetve alkoholfüggőség, és olyan strukturális akadályokkal, mint a megfizethető lakhatás és képzési lehetőségek hiánya. Ezeken kívül tapasztalniuk kell, hogy a hajléktalan lét stigmatizálja őket, az előítéleteket illetve a rasszizmust. Egy minőségi szolgáltatásnak tehát szembe kell néznie a probléma sokrétűségével és holisztikus szemlélettel kell rendelkeznie.

Azoknak a szolgáltatásoknak, amelyeknek célja a hajléktalan emberek munkához juttatása együtt kell működnie a lakhatásban, képzésben és az egészségügyi szolgáltatásokban.

Bár a legtöbb hajléktalan ember szeretne dolgozni, nem mindenki áll készen arra, hogy visszatérjen a nyílt munkaerőpiacra, vagy akár a szociális gazdaságba. Nekik olyan extra időre, képzésre, rugalmas munkaidőre vagy a támogatás egyéb formáira van szükségük, amelyek segítenek megtartani a munkát. Enélkül a személyes támogatás nélkül nem lennének képesek elkezdni dolgozni olyan emberek, akik például mentális betegséggel vagy valamilyen függőséggel együtt.

A finnországi hajléktalan-ellátás legfőbb kihívása a lakáspiac, mivel kevés a megfizethető, kis méretű albérlés. Emiatt jöttek létre a housing unitok, olyan épületek, ahol általában egyszobás, konyhával és fürdőszobával rendelkező lakásokat biztosítanak a hajléktalan embereknek.

Az egyik legjelentősebb különbség a magyarországi, illetve a finnországi hajléktalanellátás között, hogy a magyarországi gyakorlattal ellentétben arra törekednek, hogy szállók helyett önálló lakást biztosítsanak az arra rászorulóknak, illetve, hogy megrendelőnek az ügyfeleket tekintik és a szolgáltatásokat az ő megkérdezésükkel, az ő igények szerint próbálják meg kialakítani.

Alkalmam volt elkísérni Sannát Hannu Puttonen nyugdíjazási ünnepségére, ahol ott volt a finn szociális szakma számos képviselője, intézmények vezetői, kutatók, városvezetők. A rendezvény első részben beszédek mondtak Hannu Puttonen munkásságáról, aki az Y Alapítvány első igazgatója volt 1985-ben, amikor az alapítvány létrejött. Akkor 20 000 hajléktalan ember élt Finnországban és volt olyan év, amikor 40 ember fagyott meg télen az utcán. Az Y Alapítvány ma 6500 lakással rendelkezik és 10 000 embernek biztosítja a lakhatását. Freek Spinnewijn, a Feantsa jelenlegi igazgatója úgy kezdte a beszédét, hogy a "Finn minta inspirációt jelent egész Európa számára"

A Hajléktalanok éjszakája alkalmából rendezett konferencián Sanna is előadást tartott

Felhasznált irodalom:

1. <http://www.diszpecserportal.hu/component/content/article/54-a-vilagbol/1656-nemzetkoezi-kitekintes-2012-januar-elskent-lakhatast-finnorszagban-.html>; 2013.06.
2. <http://www.vvary.fi/>; 2013.06.24.
3. „Multiple barriers , multiple solutions: Inclusion into and through employment for people who are homeless in Europe” ; National Report Finland; <http://www.feantsa.org/spip.php?article295&lang=en>; 2013.06.28.
4. Tar Ágnes : Európai kihívás LdV-HU-08-PLM-2008 ; Finnország; 2009. 09.11-11.13.; <http://bmszki.hu/file/leonardo//Tar%20Agnes%20Helsinki.pdf>; 2013.06.20.
5. Köves Ferenc: Hat hét Helsinkiben a Vailla Vakinaista Asuntoa Ry vendégeként a Leonardo da Vinci program támogatásával; http://bmszki.hu/file/leonardo/leo/Beszamolo%20Koves%20Feri%20Helsinki%20LdV_2011.pdf; 2013.06.20.